

Populace vzokana vlasatého (*Ischnothyreus velox*, Araneae: Oonopidae) v České republice

Population of *Ischnothyreus velox* (Araneae: Oonopidae) in the Czech Republic. *Ischnothyreus velox* Jackson, 1908 was recorded for the first time in the Czech Republic. Its numerous population has been observed since 8 April 2022 at the Pilsen Zoo (Zoologická a botanická zahrada města Plzně), where individuals are found in the detritus among plants in the heated pavilion. The species represents the fifth representative of the family Oonopidae known from the territory of the Czech Republic.

Dne 8. dubna 2022 jsem při návštěvě plzeňské zoologické zahrady odhalil početnou populaci vzokana vlasatého (*Ischnothyreus velox* Jackson, 1908). Nález představuje první záznam druhu na území České republiky. Další průběžná pozorování přinesla zjištění, že se tyto pavouci uvnitř vyhřívaného tropického pavilonu Filipíny vyskytují v nahromaděném organickém materiálu pod přítomnými rostlinami po celý rok hojně v obou pohlavích a ve všech životních stádiích. Rod je typický tmavým scutem při horní části zadečku a otrněnými předními dvěma páry nohou u obou pohlaví (viz obr.). Na hlavohrudí jsou za očima u samců patrné dvě tmavší vejčité skvrny – v tomto místě se uvnitř těla upínají svaly makadel (SAARISTO 2001). Kromě *I. velox* se v evropských sklenících často sympatricky vyskytuje druh *I. peltifer*, se kterým může být první zmiňovaný snadno zaměněn (PLATNICK *et al.* 2012). Spolehlivému druhovému určení předchází kontrola kopulačních orgánů. Druh má v dnešní době pantropické rozšíření, v částech světa je však vnímán jako nepůvodní či přímo invazivní (BRESCOVIT *et al.* 2019). Do Evropy byl antropogenně introdukován minimálně jednou před více než 100 lety (JACKSON 1906; PLATNICK *et al.* 2012; NENTWIG *et al.* 2023). Aktuální rozšíření *I. velox* napříč evropskými státy se omezuje pouze na teplé skleníky a interiéry ve větších městech Velké Británie, Nizozemska, Francie, Německa (PLATNICK *et al.* 2012; NENTWIG *et al.* 2023) a České republiky. Budoucí nálezy druhu v interiérech s dostatkem organického materiálu (tedy především v botanických a zoologických zahradách) napříč republikou jsou dosti pravděpodobné.

Ondřej Vaněk

- BRESCOVIT A. D., BONALDO A. B., OTT R. & CHAVARI J. L. 2019: To boldly go: on invasive goblin spiders in Brazil (Araneae, Oonopidae). *Iheringia, Sér. Zool.* **109** (e2019033): 1–20.
- JACKSON A. R. 1908: On some rare arachnids captured during 1907. *Trans. Nat. Hist. Soc. Northumberland, Durham, and Newcastle-upon-Tyne (N.S.)* **3** (1): 49–78.
- NENTWIG W., BLICK T., BOSMANS R., GLOOR D., HÄNGGI A. & KROPF C. 2023: Spiders of Europe. Version 12.2023. <https://www.araneae.nmbe.ch>.
- PLATNICK N. I., BERNIKER L. & KRANZ-BALTENSPERGER Y. 2012: The goblin spider genus *Ischnothyreus* (Araneae, Oonopidae) in the New World. *American Museum Novitates* **2012** (3759): 1–32.
- SAARISTO M. I. 2001: Dwarf hunting spiders or Oonopidae (Arachnida, Araneae) of the Seychelles. *Insect Syst. Evol.* **32** (3): 307–358.

Obr.: Celkový dorzální pohled na samce (vlevo) a samici (vpravo) vzokana vlasatého (*Ischnothyreus velox*) (foto O. Vaněk)

Sametkovci (Acari: Prostigmata) ČR, aneb ne všechny sametky jsou stejné

Když vám někdo poví, že při svém bádání našel sametku, nejspíš si představíte drobného červeného parazita, který způsobuje různá onemocnění, stejně jako klíšťata. Tento názor popularizuje většina laiků i širší veřejnosti. Co kdybych vám však řekl, že sametek je několik druhů a parazitických na člověku jich je úplně minimum? Záměrem tohoto článku je tedy rozšířit mezi lidmi povědomí, že existuje několik druhů sametek a ne vždy se jedná o nebezpečí. Sametky jsou totiž roztoči spadající do řádu sametkovců (Prostigmata), čítajícího kolem 30 tisíc druhů na celém světě. Spadají sem například vodule (Hydrachnida), které žijí převážně ve stojatých vodách a jejichž larvy parazitují vodních bezobratlých. Vodule představují největší skupinu těchto roztočů. Jmenovat můžeme také trudníky (Demodicidae), kteří způsobují např. demodikózu u psů. Dále stojí za zmínku vlnovnici (Eriophyoidea) a svilušky (Tetranychidae), velmi významní škůdci jak okrasných, tak užitkových rostlin. Mezi sametkovce pak řadíme i tisíce druhů, které jsou součástí edafonu a živí se organickým materiálem či drobnými bezobratlými, jakými jsou například chvostokosci, háďátka a jiní roztoči. Sametkovci jsou zkrátka nejvíce rozšířenou skupinou roztočů.

Neotrombicula autumnalis

Proč však většina lidí vnímá sametkovce jako zlo a jako něco, co nám hrozně škodí? Odpověď je jednoduchá: Sametka podzimní (*Neotrombicula autumnalis*), někdy též nazývána zúženka zarděnková. Tato sametka patří do čeledi Trombiculidae, též je známá pod názvem chiggers, a jako jedna z mála je právě ona parazitická na lidech. Jedná se o velmi častý učebnicový příklad, o kterém slyšel skoro každý. V České republice se vyskytuje převážně na koci léta a způsobuje srpnovou vyrážku. Vyhledává na těle místa, kde oblečení velmi přiléhá na tělo (stehna, třísla, oblast genitálií, podpaží), zde se zakousne a pomocí ústního ústrojí vytvoří tzv. stylostom, ze kterého pak konzumuje rozložené bílkoviny. To samo

č. 55

prosinec 2023

PAVOUK

Zpravodaj České arachnologické společnosti

ISSN 1804-7254